

Regeringskansliet, Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se, fi.ba.eu@regeringskansliet.se

Remissyttrande över betänkandet SOU 2024:22 En ny organisation för förvaltning av EU-medel (Fi2024/00894)

Sammanfattning

Region Kronoberg har av Finansdepartementet beretts tillfälle att avge yttrande över ovanstående remiss.

Betänkandet *En ny organisation för förvaltning av EU-medel* SOU 2024:22 berör all svensk förvaltning av EU-medel och Region Kronoberg har i detta remissyttrande valt att avgränsa sitt yttrande till de områden som berör Region Kronoberg genom det regionala utvecklingsansvaret; nämligen genomförandet av EU:s regionalpolitik.

Region Kronoberg välkomnar utredningens intention men vill framhålla att vi ser betydande brister och utmaningar i de förslag utredningen för fram. Huvuddragen i vårt yttrande är:

- Sammantaget innebär förslagen till förändringar en centralisering av Strukturfonderna vilket kommer att bidra till ett försvagat finansieringsverktyg, samt ett försvagande av regionernas handlingskraft och möjlighet att utföra det regionala utvecklingsansvaret
- Vi instämmer inte i utredningens förslag att ta bort Strukturfondspartnerskapen och ersätta dem med strategiska råd utan beslutsmandat.
- Vi instämmer inte i utredningens förslag om att programområdena är för många och att de bör ersättas med ett stort nationellt program. Detta inskränker det regionala inflytandet i både utformningen och sedermera genomförandet av Strukturfonderna.
- Vi instämmer i utredningens ambition att minimera administrativa och förvaltningskulturella hinder mellan fonder som ligger under Sammanhållningspolitiken.
- Vi instämmer i att Strukturfondspartnerskapens roll och inflytande bör vara av strategisk art, samt möjliggöra Strukturfondspartnerskapens mer enhetliga utformning.

Synpunkter

Region Kronoberg välkomnar regeringens initiativ att utreda hur Sveriges hantering och genomförande av EU:s fonder kan bli mer effektivt och ändamålsenligt. En övergripande svaghet i utredningen är dock dess fokus på verksamhetsmässig och ekonomisk effektivitet, något som överskuggar hur sammanhållningspolitiken, som ett verktyg för långsiktig regional utveckling, och förvaltningen av den, kan bidra till störst nytta i hela Sverige. Vi menar att utredningen inte tar tillräcklig hänsyn till det regionala utvecklingsuppdraget och syftet med sammanhållningspolitiken.

Sammanhållningspolitiken (Strukturfonderna och Interreg) är verktyg som kompletterar och stärker det strategiska och långsiktiga arbetet med regional utveckling. Vidare bygger dessa instrument på **principer om flernivåstyre, partnerskap och subsidiaritet**. Det är även regionerna som primärt har kunskapen gällande regionernas behov och möjligheter till utveckling och sedermera de som utför det primära mobiliseringsarbetet. Detta framgår inte tillräckligt i utredningen.

6. Utmaningar med dagens förvaltning

Vi instämmer i de utmaningar som utredningen lyfter gällande tydlighet kring ansvar och enhetlighet i systemet för strukturfondspartnerskapen. Vi tycker också att det är bra att utredningen lyfter fram vad som framkommit i en, av Riksrevisionen tidigare genomförd granskning av Strukturfondspartnerskapen. Men den nya utredningen borde ha kompletterats med hur Strukturfondspartnerskapen svarat på de brister som påpekades av Riksrevisionen.

I genomförandet av denna utredning beskrivs hur utredarna har tagit stöd av 17 experter som representerat berörda departement, myndigheter och sakkunniga. Men utredarna har inte bjudit in vare sig regioner eller aktuella strukturfondspartnerskap att delta i denna expertgrupp. Det är en svaghet i denna utredning, men detta blottar även varför förståelsen för ERUF och ESF+ som verktyg för regional utveckling, samt regionernas roll i detta arbete, är så bristfällig. Region Kronoberg vill även uppmärksamma regeringen på att det är oklart vilka ytterligare synergier som utredningen vill uppnå mellan fonderna. ESF+, ERUF och FRO samt Interreg. Fonderna verkar under gemensamma men också skilda EU-förordningar med olika huvudsakliga mål, och målgrupper. Likaså styrs idag Tillväxtverket och Svenska ESF-rådet av två olika departement.

7.6 Förslag om förvaltningen av regional- och socialfonderna

Utredningen framhåller att Sammanhållningspolitiken är komplicerad att förstå sig på och att det är svårt att få ett helhetsperspektiv i hanteringen av fonderna då målen styrs i ett flernivåsystem. I sammanhanget är det värt att återigen påpeka regionernas roll. EU:s regionalpolitik är ett verktyg för regional och lokal utveckling. Ramverket beslutas på EU-nivå som sedermera formuleras utifrån regionala utvecklingsstrategier och de regionala strategierna för smart specialisering. Strategierna har också kopplingar till mål och prioriterade områden som identifierats på EU-nivå samt Agenda2030. Det är av den anledningen också

viktigt att den regionala nivån har beslutsrätt och att det finns regionala EU-program som speglar de regionala utvecklingsstrategierna och skrivs av regionerna i bred samverkan med regionala och lokala aktörer, och inte bara nationella program.

Vi instämmer i utredningens ambition att minimera administrativa och förvaltningskulturella hinder för fonder som ligger under Sammanhållningspolitiken. Detta skulle kunna underlätta för projektaktörer att driva utvecklingsprojekt för olika målgrupper, utan att behöva alltför stor läroprocess om projektaktören redan är van vid en finansieringsform och senare vill söka sig till andra former. I sammanhanget vill Region Kronoberg också understryka att den stora delen av ESF+ berör områden som inte faller inom Tillväxtverkets nuvarande ansvarsområde, varför Tillväxtverkets uppdrag kan behöva ses över och breddas. Om regeringen väljer att gå på förslaget som utredningen lagt fram kring just detta, anser vi att övergången till en förvaltande myndighet för ERUF, FRO, ESF+ och Interreg sker på ett sådant sätt att det inte påverkar genomförandet av nuvarande programperiod.

11.2.5 Strukturfondspartnerskapen reformeras

I utredningen föreslås att partnerskapen ska få en mer strategisk roll. Detta tycker Region Kronoberg är en bra ingång men vi instämmer inte i att Strukturfondspartnerskapen inte längre ska prioritera projekt, vilket annars ligger till grund för hur förvaltande myndigheter beslutar om projekt. Det påstås i utredningen att regionerna skulle få mer påverkansmöjligheter i utformningen av utlysningar, snarare än att prioritera bland projekt. Det utredningen inte tar med i detta påstående är att regionalt utvecklingsansvariga (RUA) redan är med i utformningen av utlysningarna idag, men med varierande genomslag hos förvaltande myndigheter. Det analysarbetet som utredningen menar sker av förvaltande myndigheter kan inte enbart handla om hur ett program kan hanteras så smidigt som möjligt utifrån ekonomiska, administrativa och tekniska krav. Programmen syftar till långsiktigt regionalt strategiskt arbete men omvärlden är komplex. Att följa upp och ständigt se hur programmen kan svara på de regionala behoven är viktigt i sammanhanget. Här ligger även möjligheten till lärande. Vi vill även påpeka att även om det är en procedur att göra ändringar i programmen under programperioden, så har flexibiliteten och möjligheten att göra ändringar under programperioderna blivit lättare, men å andra sidan ser vi också att detaljerna i programmen har blivit mer styrande i genomförandet. Detta, återigen, kräver RUA:s kompetens. Analysarbetet och genomförandet av EU:s program måste ske i ett samarbete mellan RUA och förvaltande myndigheter. Om förändring ska ske bör det snarare bli tydligare vilken roll som fonderna har för regionernas utveckling och att den strategiska rollen för RUA och Strukturfondspartnerskap faktiskt stärks. Strukturfondspartnerskapet består idag av flera olika aktörer med bred kunskap om regionala och lokala behov och möjligheter. En sådan kompetent sammansättning kräver beslutsrätt, vilket kan delegeras från förvaltande myndigheter.

Förslaget att bara ha ett nationellt program och sedan handlingsplaner på regional nivå kommer innebära en centralisering av medlen och nationell styrning av sammanhållningspolitikens medel. Resonemangen som lyfts i utredningen är att det kommer att utgöra flexibilitet i systemet men det innebär att regionerna får svagt inflytande i hur programmet kommer att utformas och genomföras, särskilt i kombination med förslaget om att ta bort Strukturfondspartnerskapen. Flexibilitet såsom utredningen menar är av förvaltningsteknisk betydelse vilket innebär att budget mellan nuts2-områdena kan flyttas utan förankring eller beslut av annan part. Av de erfarenheter vi har av hur Europeiska socialfonden + har hanterats, vilket har just ett nationellt program med regionala handlingsplaner, var det alldeles för sen involvering av regionerna i val av mål och indikatorer inklusive formuleringar i det nationella programmet. Samtidigt som programmet har ett område avsatt enbart till en nationell myndighet med upphandlade aktörer.

11.5 Konsekvenser för kommuner och regioner

Dagens genomförande av Sammanhållningspolitiken har den senaste tiden präglats av flera inskränkningar och bestämmelser från andra överregionala nivåer. Sveriges hantering av Sammanhållningspolitiken och främjande för utveckling och innovation i hela landet i framtiden behöver ske parallellt och på olika aktörers förutsättningar och behov. Det plastbaserade och territoriella perspektivet måste ligga till grund i utformningen i de geografiska EU-programmen. I utredningen saknas det resonemang om hur avgörande Strukturfonderna är som verktyg för realiserandet av regionernas regionala utvecklingsstrategier och smarta specialiseringsstrategier. Vilket i vår mening skulle innebära ett ändamålsenligt och effektivt genomförande. Här spelar partnerskapsprincipen, flernivåstyret och subsidiaritetsprincipen en viktig roll.

Att reformera genomförandet av Strukturfonderna enligt förslaget är, i vår mening, i direkt konflikt med syftet för Sammanhållningspolitiken. Sammanhållningspolitiken handlar inte om att enkelt få ut medel, och uppfylla indikatorer i en snabb takt. Syftet med sammanhållningspolitiken är att skapa utveckling på regional nivå; för att skapa ett inkluderande, konkurrenskraftigt och demokratiskt Europa. Här är flernivåstyret, och de facto att regional nivå får formulera och styra genomförandet, avgörande. Genom Sammanhållningspolitiken, om den används korrekt, kan vi skapa konkurrenskraftiga och inkluderande regioner som samarbetar och stärker den institutionella kapaciteten för att bidra till de gemensamma europeiska målen.

Konsekvenser av utredningens förslag

Fonderna är framförallt ett regionalt verktyg för långsiktiga strategiska satsningar och därför ser vi att denna utredning har en alldeles för smal ansats där vi återigen vill påpeka att det inte kan vara styrande hur förvaltningen och styrningen av dessa fonder kan utföras så förvaltningstekniskt enkelt som möjligt, att fondernas inriktning och omfattning kan ändras flexibelt utifrån söktryck eller liknande. Utredningens förslag har fokus på inre förvaltningsteknisk och ekonomisk effektivitet och här vill vi påpeka att Tillväxtverket är en statlig

myndighet och saknar det regionala utvecklingsuppdraget, närhet till aktörerna och den regionala kompetens som krävs för att säkra fondernas ändamålsenlighet och önskad effekt av EU:s regionalpolitik. Utredningen beskriver vikten av att Tillväxtverket får ett ansvar för hela processen från utlysning till beslut men Region Kronoberg vill snarare understryka vikten av att regionerna får tydligare roll och ansvar genom hela processen. För det är regionerna som är målgruppen närmast.

Små och medelstora företags konkurrenskraft och arbetsmarknadens utveckling beror på de regionala och lokala stödstrukturerna. Det är här målgruppen för fonderna finns och det är de lokala och regionala aktörerna som kan bidra till utvecklingen. En viktig utgångspunkt för att de regionala EU-programmen ska göra nytta på regional nivå handlar om att behoven samlas in på regional nivå och att lokala och regionala aktörer får vara med och formulera utmaningarna och målen. Vår uppfattning är sammanfattningsvis att utredningens förslag kraftigt försvagar verktygens syfte och verkan till att bidra till regional utveckling. Fokuset på inre effektivitet och centralisering går stick i stäv med att få bästa långsiktiga effekt på regional nivå. Likaså måste principer om flernivåstyre, partnerskapsprincip och subsidiaritet beaktas i en utredning om ändamålsenlig och effektiv hantering av EU:s medel.

Barnrättsperspektiv

Det framgår inte av remissen om en prövning av barnets bästa har genomförts.